

Hohenwartov klub in Slovenci.

Iz kluba konservativcev pod načelstvom grofa Hohenwarta je izstopilo nekoliko nemških konservativcev radi tega, ker jim je hotel ta klub skriti svobodo, da bi se potegnili v interesu krščanskih socijalistov za dr. Luegerja in kritikovali postopanje vlade na to stran. Nemški konservativni secesionisti zagovarjajo jako stvarno in pravilno svoj izstop, ker uže kot zagovorniki krščanskih načel niso mogli biti indiferentni nasproti dejstvu, da se od dveh tretjin izvoljeni dr. Lueger ni potrdil Dunajskim županom, potem pa kažejo, da Hohenwartov klub je pokopal Staročehe, in da ista usoda bi čakala tudi njih, ako bi vstrajali v takem klubu. Naposled se pritožujejo, da so jih zapustili tudi slovenski Hohenwartovci, kljub temu, da so jih podpirali v Celjskem vprašanju in v obče pri njih opravičenih težnjah. Zunaj kluba, pravijo ti nemški veljaki, bodo lažje zastopali interese širših množic nemškega naroda, zajedno bolje ščitili tudi nacionalne interese istega nemškega naroda, kljub temu, da hočejo ostati pravični tudi nasproti drugim narodnostim.

Nemški konservativni secesionisti neposredno povdarjajo, da Hohenwartov klub ima fevdalski značaj, da zastopa pred vsem politiko in interese češkega fevdalstva.

Ti nemški poštenjaki so doslej prikrivali, kaj jih tlači v klubu konservativcev, sedaj pa so razodeli vse, kar je bistveno, in si tako olajšali srce. S tem pa so olajšali tudi zadačo slovanskih misliteljev, ki so tolikrat v istem smislu označevali Hohenwartov klub; slovanski narodi morejo spoznati, da tudi nemški poštenjaki so prišli do istega preverjenja, katero so misleči slovanski dejatelji gojili uže davno, da ne rečemo od začetka.

Dr. Rieger, dasi sam zaresen mislitelj in do poslednjih let znaten politik, dal se je vendar slepiti in voditi od čeških fevdalcev, in to je naposled uničilo njega in mogočno staročeško stranko. Češki plemiči so stalni jedino v brambi svojih specijalnih interesov. Te interese pa najlažje zastopajo, ako se ravna po vetru, ki piha od zgorej, in oni tok tega vetra dobro poznajo. Ako je sistem protislovanski, zasučejo jo po tem sistemu; ako ta sistem nasprotuje izvršenju historijskega prava, odvrčajo se od tega prava; ako se zdi še nadalje sistemu potreben duvalizem, zagovarjajo oni tudi duvalizem, kljub temu, da so še v tem desetletju v svoji sredi imeli odločnih nasprotnikov duvalizma. Ali se morejo Slovani pridruževati take vrste politikom, ki dosledno v interesu svojih starih privilegijev zagovarjajo in podpirajo protislovanski sistem?

Če niso slovanski narodi še dozoreli za primeren odgovor, potem jim ni možno pomagati, ako se pri trajanju protislovanskega sistema vedno bolj slabša njih nacionalno-politiško položnje. Slovenci so svojo nezrelost pokazali s tem, da so doslej imeli ali v celoti ali pa v večini svoje poslance v protislovanskem fevdalskem klubu, ki ga vodi celó njih zastopnik grof Hohenwart. Slovenski drž. poslanci uže radi tega niso mogli biti nikdar odkritosrčni nasprotniki protislovanskega sistema, da so se udajali vodstvu konservativnega, odločilno fevdalskega kluba. Drobline, katere so slovanski zastopniki lovili za slovanski narod, dajale so se jim za velike usluge, ki jih do današnjega dne delajo protislovanskemu sistemu. Te usluge niso manjše, ako jih delajo nekateri slovanski poslanci nekaj časa zunaj Hohenwartovega kluba. Ti poslanci so se takó zazibali v protislovanski sistem, da se niti ne zavedajo več, da je Hohenwartov klub suplement vsakodobne večine, ki je voljna podpirati in vzdrževati ta sistem. Hohenwartov klub bode še nadalje tisti suplement, bez katerega bi ne bilo zanesljivih većin v državnem zboru; ta suplement je vezal ali celó vstvaril bil koalicijo in jednako, vedno v protislovanskem smislu, bode tekal na pomoč, kedar in kjer bi bila opasnost za protislovansko večino.

In nasproti takemu klubu nimajo Slovenci, nima večina hrvatskega cislitavskega in slovenskega naroda poguma, da bi si izbrala drugih poslancev ali v obče prisilila te, da bi jo krenili na drugo pot? Ti poslanci so pomagali pokopati Taaffejev načrt volilne reforme, in ti poslanci se uže postavljajo ali direktno proti krščanskim socijalistom, ali pa jim odtezajo v odločilnih momentih svoje glasove! Torej večina slovanskih in dalm. hrv. poslancev je pripravljena hoditi še nadalje s fevdalci in z njimi v soglasju podpirati vse to, kar namerjajo ohraniti ali vstvariti v soglasju s protislovanskim sistemom in ne na škodo interesov fevdalnih in modernih kapitalistov. Slovanski zastopniki pri vsem drugem — zagovorniki neslovanske aristokracije! Ti zastopniki — zagovorniki volilne reforme, ki bode ugajala plemskemu in neplemskemu kapitalizmu! Ti zastopniki — sopodporniki duvalizma in s tem vse zunanje in notranje protislovanske politike! Pač dobro kožo morajo imeti, a narodne množice so pač na nizki stopinji političkega razuma, da morejo trpeti take zastopnike.

Pri vsej tej politički bedi trdijo ravno sedaj, da slovanski Ferjančiči in hrv. somišljeniki kar koprne vrniti se v Hohenwartov klub! Dà, dà, nemški konservativci izstopajo, ker poleg drugega jim Hohenwartov klub ne

ščiti dovolj nacijskih interesov; no nacijski interesi slovenskega naroda so uže dobro zabranjeni z rešenjem Celjskega vprašanja; ta narod si more torej privoščiti in nadalje poslance, ki bodo pomagali tlačiti interese slovanskih narodov v obče!

Grof Badeni je v novo povdarjal, da njegova vlada stoji nad strankami; no značaj slug je tak, da se vsiljuje in laska tudi tam, kjer odločno zanikajo njih potrebo? Narod slovenski, kdo te zastopa?

K deželnozborskim volitvam na Kranjskem.

Z ljuto srditostjo, z brezmejno strastjo in z divjim fanatizmom se bije letos na Kranjskem boj, kateri je provzročila stranka „miru“, ki hoče pod krinko prijateljstva in rešenja poriniti naš narod nazaj na vse glavne strani. Uže sedaj je ta stranka pijana svoje zmage... Krivda, da je prišlo do tega ostudnega, bratomornega boja, zadeva obe stranki. Da bi bila kaj delala narodna stranka, da bi bila hodila med narod, ga poučevala in navduševala za svoje nazore, ne čakal bi je sedaj poraz. Tako pa je róke križem držala, in v tem se je prikradel nasprotnik in zasejal ljuliko med narod. Kakor obžalujemo zanikarnost narodne stranke, tako se nam gnjusi nepošteno orožje in hujskanje nasprotnikov. Vi, klerikalna garda na Kranjskem — nikari ne menimo duhovščine sploh, mi Štajerci smo ponosni na svoje duhovnike! V mislih imamo le one gospodstva željne magnate in njih uprav čudovito dresovane famule — vi, klerikalna garda, če imate še količkaj poštenja v sebi, položite roko na srce, katero vam ne bije za naš narod, in priznajte, da ste nesramno obrekovali i še obrekujete narodno stranko, da ta ni slična z nemško-židovsko-liberalno stranko, kakor jo slikate vi, da take stranke pri nas sploh ni, da je vaše ščuvanje zgolj hinavščina kot sredstvo za vaše nakane. Vsak poštenjak je dolžen priznati, da narodna stranka nikdar ni želela narodu slabo, da mu je skušala vedno pomagati — če jej je nedostajalo včasih potrebne energije, je to seveda njena krivda. Sramujte se, da porabljate bolnišnico in gledališče — dva kulturna zavoda, ki sta le v čast in korist našemu narodu, kot bojno sredstvo zoper narodno stranko in slepite narod, da zavoda nista potrebna! Tukaj se kaže vaša podlost, da izkoriščate nevednost našega kmečkega ljudstva, da zlorabljate svoj vzvišeni poklic kot služabniki gospodovi in vlačite najsvetejše stvari v politično blato, samo da si priborite gospodstvo. Otre-site se fanatizma in strasti in pomislite, vas je li Bog za to pozval, da strašite po nepotrebnem ljudi z večnimi kaznimi, da jim grozite z zadnjo uro, v kateri jim ne prinesete večne popotnice, — če ne voli od vas priporočenih kandidatov, od vas, ki ste kakor drugi ljudje zmotljivi.

Ali se ne motite tudi vi v svojih priporočilih? Za svoje zmote grozite z večnim pogubljenjem! Fej! pred tako duhovščino človek ne more imeti spoštovanja in je ne more smatrati za namestnico Gospodovo! — Viši hierarh, ki je tudi človek in zlasti v posvetnih styarih zmotljiv, kakor drugi ljudje, vam je prorok, njegove besede so vam dogme in pred njim se zvijate in kleče — plazite kakor pred malikom. Toda, neka vam bude! Pridete na krmilo z nepoštenimi sredstvi, in videli bomo, kaj zmorete!

Žalost navdaja človeka, ko čita, kako se zaganjata „Narod“ in Slovenec“ drug v drugega, žal, da je pole-

mika tolikrat le osebna, in da je „Narod“ tako pozno začel razkrivati napake in nepoštene namere svojih nasprotnikov! Smešno pa je naravnost, kako „Slovenec“, ki bruha žveplo sovraštva na vse strani, otroče govoriči, zakoj propada narodna stranka, češ „Narod“ si pač sedaj izprašuje svojo vest: „Ali sem morebiti premalo napadal vero in cerkev? Ali sem premalo lagal o duhovskem stanu, premalo ga obrekoval i t. d?“ Odgovorimo vam lahko mi. „Narod“ vere in cerkve ni napadal, ker taki duhovniki, kakoršni ste vi, še pač niso identični z vero in cerkvijo, dasi obžalujemo, da je včasih po nepotrebnem mahal s polenom po raznih kapelanih, mesto da bi jih bil preziral. Vzrok pa, da propada narodna stranka, je ta, ker je premalo pazila in preveč zaupala na vašo poštenost, in ker nima takih sredstev kakor vi!

„Slovenec“ piše dalje: „Razsodnosti ali kake posebne bistroumnosti že preje nismo imeli prilike opaziti v „Narodu“ in njegovi stranki“. No z mirno vestjo mora vsak resnicoljuben človek priznati, da je več razumnosti in političkega razuma gotovo v narodni stranki, in to vendar odločuje v javnem življenju. Če mislite, da so kapelančki vaše stranke, ki so iz semenišča šli naravnost na kmete, vzeli vso modrost in pamet v zakup ter pomonopolizovali vso razsodnost, in da je narodna stranka, ki šteje v svoji sredi skoro vso inteligencijo in večino akademično izobraženih mož, pod vami, tedaj se vam mora vsak smejati v obraz in vas smatrati za puhle domisljajce!

Naposled vam še kličemo: Glejte in pazite, da se od vas v narodu zanečeni fanatizem in srd ne obrne kedaj proti vam in vas pahne s pridobljenih prestolov v zasluženo blato!

Na Štajerskem, novembra 1895.

Nadstrankar.

Oklic narodne stranke na Kranjskem.

Volitve v kranjski deželni zbor so pred durmi, in naši stranki se z vsemi močmi pripravljati na odločilni boj, na boj za večino v deželnem zboru. Uže mesec dnij vlada na Kranjskem živahna agitacija, in krepka, odurna polemika, ki jo vodita neprestano naša dva dnevnika, ne pripušča nikakega dvoma o tem, da ste obe stranki za trdno odločeni, braniti svoja mesta do zadnjega.

V kolikor smo dosedaj zasledovali vilnilno gibanje, pridobili smo le še trdnejše prepričanje, da se gotovo pojavijo pogubne posledice dosedanjega nastopanja narodne stranke, pred katerim smo jo svarili še pravočasno, a zaman.

Imenovani oklic, priobčen v „Slov. Narodu“ z dne 16. t. m., dovolj jasno govori, da niti stranka sama več ne dvomi o svojem porazu. Čitaj volilni oklic češkega konservativnega plemstva, in priznati boš moral, da ostaja oklic narodne stranke po njegovem notranjem stavu daleč za njim. Ume se samo po sebi, da tudi prvega ne smatramo absolutno vzornim, a zdi se nam sramotno, če govori iz programa fevdalnih kapitalistov svetejše in močnejše navdušenje za narodne svetinje, nego izjave onih, katere so radi njih svoječasnega odločnega narodnega delovanja imenovali radikalne. Kje je tisto oduševljenje, kje tista zavest, da je vsaka zapisanih besed del programa, utrjenega v prepričanju naroda, potrjenega po dolgoletnih bojih, kje tista ognjevitna beseda, ki elek-

trizuje mase, kje zaupanje v moč narodne ideje? Onemoglost, ravnodušnost, obup odsevajo iz poziva, ki naj bi navdušil obupane, vzdramil ravnodušne, ojačil onemogle!

V resnici ne moremo na tem oklicu najti drugega hvalevrednega nego pošteno prizadevanje gospodov, podati svojim pristašem v tonu njegovem jasno sliko duševnega stanja, vladajočega v srcu voditeljev narodne stranke, stanja, katero značita dva momenta: ne upaj ničesar in bodi pripravljen na najhujše! Akoravno pa nam je ta neprosto voljna izpoved najbolj skritih čustev nekako zadoščenje za naše dosedanje politične nazore, si vendar ne moremo kaj, da ne bi na tem mestu dali izraza bolesti, ki jo čutimo, vidé, da tudi v bližnji bodočnosti ne moremo pričakovati od narodne stranke uspešnega delovanja. Isti oklic osvedočil nas je tudi o tem.

Oklic razdeljen je v več točkov, katerih večina bi mogla ravno takó stati v programu neiskrene in prepirljive „katoliško-narodne“ stranke; te nas ne zanimajo. Če se ne oziramo na prvo točko, ki, mimogredé rečeno, ni nič drugega nego pokojne koalicijske vlade privzeto geslo „Offenheit in Wahrheit“, potem nam ostane samo druga točka, v kateri „narodna stranka“ obeta „varovati pravice slovenskega jezika, razširati iste na vsakem polju javne uprave in ščititi svobodo duha“. Kar se dostaje varovanja pravic slov. jezika, povdarja jih tudi t. zv. konservativna stranka, a narodna stranka, dasi se pozivlje na resolucije dveh prejšnjih skupnih shodov, dolžna bi bila vendar izrecno povdarjati, kaj je nacionalno-politiški program slov. naroda. Narodna stranka na Kranjskem bi morala biti vzor skupni narodni stranki slovenski; ona bi morala tudi v svojem oklicu izrecno kazati na nacionalno-politiški ideal in povdarjati, da sedanji deželni zbori niso pravi organi za približevanje k temu idealu, temveč največja in stalna zavira.

Po drugih dež. zbora se slovenski zastopniki izgubljajo v bojih za najmanjše nacionalne potrebe, in pri njih ne moremo pričakovati, da bi imeli vedno skupni program pred očmi; in še celo med njimi, kakor n. pr. na Štírskem, se že gibljejo nekako tako, kakor se gibljejo Nemci na Češkem; a kranjska narodna stranka ima tudi v svojem oklicu poklic, da kaže na neizgibno potrebo izvršenja skupnega slovenskega programa, in torej tudi na to, da bi se narodna vprašanja ločila iz takih deželnih zborov, kakoršni so danes. Poglejte na pozive nemških deželnozbornih ali državnozbornih kandidatov, in videli bode, kakó naglašajo celo izpremembe državnopravnih vprašanj, ker vidijo, da brez teh se ne izvrše njih programi. A slovenska narodna stranka naj bi molčala o itak pohlevnem skupnem nacionalnem programu!

To je velik nedostatek, ki spodbuja tudi sedanje, celo boljše slovenske državne poslance, da ostajajo v večnem separatistiškem oportunizmu. Ako je tak marazem pri narodni stranki na Kranjskem, potem si morejo Slovenci in drugi narodi razlagati neslovansko postopanje slovenskih poslancev tudi v centralnem parlamentu. Res, daleč so Slovenci prišli pod vodstvom narodne stranke na Kranjskem sosebno odtlej, odkar je ista stranka tilnik uklonila nasproti skupnemu pastirskemu listu, prijavljenem ravno pred osmimi leti! Tedanje uklanjanje je dovedlo do sedanje — kapitulacije!

x.

„Rusija in zahodni Slovani“.

Pod tem naslovom prinaša Celovski „Mir“ v številki z dne 10. septembra t. l. pomenljiv, Rusiji skrajno sovražen dopis z Dunaja.*)

Ta članek je pomenljiv, ker je v zadnjem času opetovano zagledal beli dan v več avstrijskih slovanskih časnikih in je torej bez dvoma — inspiriran. Zadnji čas pa pomenja rastoči vpliv Poljakov v Avstriji. Glej ministra Badenija ter ministra Goluchovskega. Kalnoky je padel, ker ni mogel preprečiti, da je padel Stambulov, kljub temu, da je zapadna politika silno zagovarjala tega bolgarskega tirana. Prvi poskus zapadne politike v Bolgariji, katero je jedino Rusija rešila turškega gospodstva, se je ponesrečil. Sedaj so intrige z drugimi pomoči na vrsti, in vsled tega nastajajo Rusiji sovražni članki, kakoršen je tudi omenjeni članek Celovskega „Mira“.

V prvih vrstah pritožuje se bezimni dopis, da opravljajo avstrijske Slovane v najvišjih krogih kot rusofile. V 8. vrsti pa ovaja bezimni dopisnik uže sam celo hrvatsko, slovensko in češko inteligencijo kot rusofilsko. On pravi doslovno: „prosto slovansko ljudstvo v Avstriji je cesarju zvesto“ — torej inteligencija ni zvesta.

Nekaj vrst pozneje pravi: „želeli si vseslovanske države pod vodstvom Rusije, ... je abotno“.

Ker bezimni pisec ne navaja, kje, kedaj in od koga je bila izrečena taka želja, torej so njegove besede čisto podla denunciacija, ker so anonimne objektivno in subjektivno. Bezimni dopisnik ovaja torej sam, navaja pa kot glavne ovaduhe Italijane, Nemce in Magjare. Nam se zdi, da grdi bezimni dopisnik ravno najviše kroge, če jih slika kot take, ki poslušajo ovaduhe Slovanov, akoravno je historijski faktum, da so ravno oni grditelji v Avstriji provzročili revolucije; Slovani pa niso nikdar vprizorili prekucije, izvzemši poljske magnate iz l. 1846. Te sta morala tedanja c. kr. poveljnika v Krakovu, Benedek in Stadion, proglasiti bezzarstvenimi (Glej: Springer, Neueste Geschichte von Oesterreich), in poljski kmetje (Mazuri) ter gališki Rusi so jih trumoma polovili in izročili oblastvom. Dve leti pozneje bojevali so se poljski generali Debicki, Bem i. t. d. in poljski prostovoljci na čelu Košutovih armad. Nemci na Dunaju uprli so se istotako. Cesar je odpotoval k Čehom v Kroměříž. Jelačić s Hrvati je preprečil združenje Košutove armade z Dunajsko revolucionarno vojno, katero je podpirala Nemčija. V istem času je Čeh Radecki zatrl upor od inozemstva nahujskanih Italijanov. Košutove armade Avstrija sama ni mogla ukrotiti, in ravno od tega ni visela sama njena usoda, nego tudi usoda Italije in Nemčije. V pismu je prosil cesar pomoči carja Nikolaja I. od inozemskih Slovanov — Rusov. Rusi so odrinili na Ogersko.

*) Da se izognem vsakemu krivemu tolmačenju, izjavljam uže naprej:

1. Jaz spoštujem izdajatelja „Mirovega“ vč. g. Einspielerja kot najboljšega slovenskega svečenika in rodoljuba, ker se bori v prvih vrstah na najnevarnejšem kraju proti silnemu navalu germanizacije. Korotan je Ahilova peta Slovenstva. Mi razumemo g. Einspielerja, k njemu se te vrste ne odnašajo.

2. Priznavam, da slovenska duhovščina more najlaže rešiti slovenski narod, pa le tedaj, če je ista nacionalna.

3. Priznavam se privrzcem Palackega maksime, da je obstanek Avstrije uslovje obstanku zapadnih Slovanov. V Nemčiji go-dilo bi se Čehom in v Italiji Slovencom še slabše. Iz tega pa še nikakor ne sledi, da bi se morali avstrijski Slovani udajati na milost in nemilost. Nasprotno, če smo mi porok za obstanek Avstrije, mora ta biti porok našemu obstanku, ne smé nas pa zanikavati ali prezirati, kakor to dela duvalizem. Če bomo znali imponovati, nas bodo spoštovali ter nas tudi zadovoljé.

Košut je bežal, in njegov minister Andrassy tudi. Ogerska podvrгла se je ruskemu carju, ruski car pa je izročil kraljestvo z 19.000.000 prebivalcev vred Avstriji nazaj. To je vendar lojalno! Uničeni madjarski upor pa je žatrl tudi nemški in italijanski ustanek. Taki so torej sramotilci, Italijani, Nemci in Madjari s svojimi poljskimi pomagachi vred in taki avstrijski ter ruski Slovani — obrekovanici. Ali smejo pri takih okolnostih viši krogi poslušati sramotilce? Ne! Ali se je treba obrekovanim skrivati! Ne in še jedenkrat ne! Bezimniku ni do slovanske lojalnosti, ampak do tega, da stvari Madjarom, Nemcem, Italijanom in Poljakom hlapčevsko uslugo. Do tega mu je, da neznatnejše, slabe slovanske brate odtuji njih mogočnejšemu, staremu bratu, da tem laže razlomi na ta način ločene palice in jih po tem vrže vzhajajočemu poljskemu solncu (primeri solnce v gledišču) kot blagodišeče kadilo. Kot najboljšo sredstvo pa služi bezimniku v ta namen bezmejno zabavljanje proti Rusiji.

Bezimnik piše: 1. „Rusi morejo kot kulturni narod živeti pod kruto absolutistično vladjo, da jim ni dovoljeno napredovanje“ (to diši popolnoma po židovskih uvodnih člankih). Kdor zabavlja na zahtevanje, ta ne opazi, da samemu sebi nasprotuje. Če je ruski narod za vsak napredek nezmožen, kako more biti potem „kulturni“? Dalje piše naš bezimnik: „Ruski narod je krepak, zdrav, ima lepo bodočnost“. Ruska vlada torej vendar ni takó slaba, če je pod njenim vodstvom narod „krepak, zdrav in ima lepo bodočnost“, kajti le dobri zakoni vstvarijo dobro državo, pravi Sokrat. Kar se pa tiče „krute vlade“, zadoščalo bode primerjati naslednji dejstvi: 1. Ko je pred 3 leti 3.000.000 Slovakov trpelo strašno lakoto, takó, da so celó madjarski časopisi pozivljali vlado, naj konservuje ta „človeški material“, ni parlamentarna liberalna Peštanska vlada dovolila v to svrhu niti jednega beliča, ampak je čisto navadno uradno zanikala vsled lakote nastavšo bedo. Ob istem času razdelila je („absolutistična kruta“) ruska vlada 300.000.000 rubljev med 15.000.000 ljudi vsled glada trpečih podložnikov (Rusov, Nemcev, Tatarov, Čeremisov, Meščerjakov, pravoslavni, katoliki, mohamedancev, pogani). Iz tega sledi torej naslednje razmerje $3 : 0 = 15 : 300.000.000.000$. Torej je ruska vlada bilijonkrat boljša.

2. V 42. vrsti izmuznile so se bezimniku nekatere jako nerodne besede, za katere se mu njegov inspirator gotovo ne zahvali posebno lepo. On piše v 42. vrsti: „Še Srbi in Bolgari so prijatelji Rusije le v tem oziru, ker jih ona brani ali da bi jih branila pred sovražnimi narodi, kakor so Turki, Angleži, Madjari, Nemci in Lahi“. Tudi Rusija ščiti Srbe in Bolgare, katere je osvobodila turškega jarma (jeden ruski vojni kor pod poveljstvom generala Rodofnikina boril se je hrabro na strani Karagorgjevića). Zakaj neki je pa zapadna politika, kot pospeševalnica partikularističnega razvoja posamičnih slovanskih, izven njenih mej naseljenih narodnostij pozabila ravno iste osvoboditi turškega gospodstva, zakaj ta politika ne ščiti Srbov in Bolgarov pred Angleži in Turki in zgorej imenovanimi obrekovalci madjarske, nemške in laške krvi?

3. Dalje pravi neokretni oficijozni bezimnik: „Rusi ne morejo naši voditelji in učeniki biti, ampak mi njihovi, ker smo v obče med preprostim ljudstvom bolj omikani in izobraženi, pa tudi v političnih stvareh bolj izvedeni in izurjeni, ker imamo ustavno življenje, med tem ko ruski „mužik“ niti ne vé, kaj je politična stranka(!), vsa njegova politična vrednost obstoji v tem, da ima enega „cara“ in da ga mora ubogati v vseh rečeh“. Ponosnega ljubim Španca iz Spodnjestajrskega (primeri basen „žaba in vol“).

Torej med drugimi tudi Slovenci, v prvi vrsti preprosto ljudstvo, naj postane učenik ruskemu narodu! Toda, šalo na stran! Roko na srce! Zeló, zeló majhen odstotek Slovencev, ki završe visoke šole, zna literaturno ali celó učeno govoriti ali pisati. Ti seveda niso sami krivi, saj nimajo niti nacionalnih srednjih niti visokih šol, toda kljubu temu se dejstvo tajiti ne dá. In taki ljudje naj donasajo omiko v Rusijo? Katero pa? Nemško seveda! Saj druge niti ne poznajo. Britko, kaj ne? Rusija ima blizu 30 nacionalnih visokih šol, 1000 nacionalnih srednjih šol, 50.000 nacionalnih ljudskih šol, torej bode uže lahko izhajala brez nemških kulturonoscev. No, in to „preprosto slovensko ljudstvo“, to pa še posebno — saj se to vendar iz kruhorstva izseljuje v Ameriko! Torej ne zaničujte uboštvá! Rusi eksportujejo zadnjih 50 let nčenjake, tehnike, izsleditelje, literate, umetnike v inozemstvo. Glej: Kovalevskij, vseučilišni profesor v Montpellieru, Kovalévskaja, profesor v Stockholmu, Mičnikov, profesor v Parizu, na zavodu Pastenrjevem, ravno tam Gamalij, Jabločkov, iznajditelj in prireditelj električne razsvetljave v Parizu, Výrubov, urednik svetovnoznane „Revue des deux mondes“, Ivanov, prvi učitelj risanja na slikarski akademiji v Rimu i. t. d. i. t. d.

(Dalje v bodoče.)

Nametnik.

— Kvivit, kvivit i malena lastavica uleti u gnjezdo i reče svomu drugu: — Bogme eto jeseni, nama je počí na jug. Još jednom pogleda ona po okolini, da je zapamti, kad se u proljeće vrati. Na krovu drhturio je gladni vrebac. U lastavice bilo je srce samilosno i čutljivo pogleda svog druga, pa će:

— Vidi na krovu sirote vrebca. Doć će zima, on je bezkućnik, ostavimo mu ovo krovu, dok se vratimo.

Drug dobra duša pristade. I vrebac uljeze u njihovo gnjezdo, a lastavica odleti sa drugom i djetcom na jug....

Kad se vratili u proljeće s juga mole na liepe, è im vrebac povratio stan. Da al ovaj trubi svetom, kako je to njegova pradačna svojina, i prisvaja si sve, što su lastavice dobra učinile, kiti se tuđom mukom i diči tuđom slavom. R. K. Jeretov.

PISMO.

Trst, 14. novembra 1895.

Dragi prijatelj!

Kolikokrat sem namerjala, vendar zopet pisati Vam; o kolikih stvarih sem Vam hotela poročati! Ali čas, čas ta beži, in bliskoma se vrti večer za jutrom, jutro za večerom, in načrti se izgubljujejo. Poleg tega pa, da nam delo in opravilo polni vse ure, tlačí nas ona vseslovanska hladnokrvnost in ravnodušnost, vsled katere, ohladivši se za svoje načrte, sodimo, da je pač vsejedno, storimo li to ali ne.

Turgenjev je tudi sam čutil to slovansko slabost, saj je tožil: „Ko je delo izmišljeno, mislili bi, da se bodedo vzpenjali kakor orel v zrak, in dejali bi, da moremo stresti svet, ali ob času delovanja padajo nam moči, polasté se nas dvomi in umornost.“ Vsaj v tem je priznal Turgenjev, da smo Slovani vzajemni.

Ko je pisal nek sotrudnik „Slov. Sveta“, da imamo relativno mnogo leposlovja in celó dovolj za naše žene, hotela sem mu povedati z dokazi, da nam ga nedostaja za one, ki mnogo čitajo, in če imajo še toliko drugih opravil. Ko mu je odgovorila sotrudnica „Tugomira“, želela sem izreči svojo zadovoljnost ter pridejati še kaj; ko je pisal „Gynaekophil“, naj bi Slovence razpravljale kaj novega, hotela sem mu reči, da je njegova želja opravičena, a da ne pišejo Slovence „frazasto“ nalašč, ampak zato, ker ne znajo drugače. Slovenci je še malo takih, ki bi se spuščale z delom v javnost, in te — ako sodim po sebi — zanimajo se bolj za leposlovna dela, nego pa za taka razpravljanja. Gospod Gynaekophil mora potrpeti: ko bode več delav, bode tudi delo bolj raznovrstno. Leposlovje, naj si bode severnih moralistov ali južnih lehkoočevcev, zanima nas bolj, osobito po napornem delu. Hotela sem odkriti svoje veselje za odgovor g. Gynaekophilu, hotela sem povedati to in ono v samem „Slovanskem

Svetu", ali vse je šlo ... je šlo ... dan za dnevom je bolj in bolj bledele in naposled izginilo popolnoma. ...

Zatem je prinesel "Slov. Svet" R. Š-evo opravičeno veselje nad Tomičevo knjigo: "Za kralja, za dom", prinesel odgovor na neopravičen napad na "Groga in druge", kakor na vse slovo naše ... naposled se "Lj. Zvon", in meni je šnila takoj misel v glavo, da nastopim sicer nepozvana in neizvoljena, pač pa željna, da napravim zopet mir v taboru našem.

V svesti sem si, da je g. R. Š. imel dobre namere, ko je napisal onih par vrst o leposlovju. Ker je kot kritik najbrže še novinec, zgodilo se mu je, kar se zgodi čestokrat. Prečital je Tomičevo knjigo, in osvedočena sem, da je mislil čitaje in tudi prečitavši jo, da je to najdivnejša knjiga. Prenesel je svojo vznesenost hitro na papir. Ponesrečil se je, imenuje poleg historijskega humoristiški roman "Groga in drugi". "Groga in druge" mogel bi primerjati le tedaj, ko bi bil čital mesto Tomičevega romana kak hrvatski humoristiški roman, no in tedaj bi pač tudi videl, da v tem genu g. R. ne zastaja za nikomur. Jako moder in temeljit je Golobov odgovor v 42. št. "Slov. Sveta", kjer mu odgovarja mirno in stvarno in naposled pravi, kakor mislim tudi jaz, da se je R. Š. "s svojo obsodbo malo prenatil".

Da se vnamemo, ko čitamo kako lepo knjigo, je naravno, tudi zabeležiti smemo vtis, koji je napravila na nas, a predno gremo s sodbo na dan, moramo malo počakati, da nas mine prvi, a tudi samo prvi — ogenj.

V vsem modernem slovstvu vidimo res, kakor piše 11. št. "Zvono", da so pisatelji pustili "one vratolomne višine", cesarje, kralje, kraljice in vojvode (tako je tudi z dramatikom in odrom). Vsak pisatelj stori najbolje, ako piše o onih slojih, koje pozna najbolje, v katerih se giblje, živi, ker tako bodo njegovi "ljudje" najbolj naravni. Knjiga Tomičeva nas pa po pravici zanima, ker ima živo risanih tipov, dramatiških prizorov v krasni obliki ter nam odkriva položaje Hrvatov za onih časov.

Tudi jaz sem dela te dni iz rok hrvatski zgodovinski roman Evgena Kumičića "Urota Zrinsko-Frankopanska". Prijatelj, takoj v roke to knjigo! Sveta groza spreleta čitatelja te divne knjige, večkrat jo odloži v opravičeni jezi, pesti bode stiskal in, kdo ve, kaj še vsak po svojem prirojenem temperamentu. Želja osvete se mora vzbuditi v vsakem slovanskem srcu; vsmiljenje, jok, srd, sovraštvo, preziranje sili nam v srce in v glavo. Hotela bi in želela, da jo čitajo vsi Slovani, da se zgroze, in da si vsi Slovani Hrvati in Slovenci osobito sedaj zapomnijo zlate besede junaske mučenice Katarine Zrinske: "Neka bi barem dobri Bog dao, da bude naša suđbina vječna opomena drugim". Pisatelj pisal je z namenom ono knjigo, da obudi v srcu ljubezen do narodnih mučenikov in da svari svoje sovremenike pred prevelikim zaupanjem svojih sodržavljanih, a mnogo, mnogo je v njej zgodovinskih citatov in faktov, ki bi tudi brez namena mogli vneti vsmiljenje, srd, sovraštvo ...

Ko bom pa slišala peti litanije vseh svetnikov, pridenem za se: "Sveti Zrinski in Frankopani prosite Boga za nas!" kakor je uže stvoril za njih časov oni bakarski kapucinec. Ali morda ne smem? Čitajte knjigo in poveljte mi, da li ne smem!

Marica.

Literarna pisma.

V.

"Družba sv. Mohora" razpošilja svojim članom letošnje, zadnjič omenjene knjige. Ker smo o ciljih "dr. sv. Mohora", o nje knjigah v obče izrazili uže svoje mnenje v 11. št. "Sl. Sv." — in ker so tri knjige le nadaljevanja uže pričetih del, a o molitveniku "Sv. Jožef", katerega je sestavil dr. Jos. Pajek, nam ne pristaje sodba, — omejimo se lahko na kratek kritički pregled "Koledarja" in knjige "Pod Lipo". Glasnik "dr. sv. Mohora" v koledarju naznanja veselo novico, da je letos 72.097 družabnikov, da se je njih število zopet povečalo za 6235. Žalostno je, da pada leto za letom število članov v videmski škofiji. Slovenci v Italiji so pač najbolj narodnostno zatirani, a uprav med njimi bi delovala "dr. sv. M." najuspešnejše. Ali naj bode res neizprosna usoda teh naših rojakov, da se utopé v italijanskem morju? Zanimivo je, da se obeta za bodoče leto "slovenska pesmarica". Slovencem, ki od nekdanj slov po svojem krasnem petju, ki imajo posebno muzikalno nadarjenost, ustreže "dr. sv. M." s tem gotovo; pospeši in pokrepi slov. petje

med narodom, kjer ono v zadnjem času res pojema vedno bolj ter s tem kolikor toliko pripomore, da se ohrani in ukrepi narodna zavest, zlasti v obmejnih krajih.

V narodno-gospodarskem oziru je znamenit pregled slov. posojilnic in hranilnic l. 1894.

O spisih pripovedne in poučne vsebine omenimo le, da je podal dr. M. Opeka zanimivo in navdušeno pisano potopisno črtico: "Na rojstvenem domu papeža Leona XIII.". Žaljski spisal je povest ali, bolj prav, črtico "Kdor ne uboga, ga tepe nadloga", kjer pripoveduje, kako so hoteli zavesti nevedna dekleta, pač ne v sužnjost, kakor bi preprosti čitatelj sklepal iz spisa, temveč v sramoto. Ker se taki prigodki, žal, pripetě večkrat, je ta črtica gotovo umestna in služi lahko v svarilo; želeli bi jej le nekoliko dovršenejše pripovedne tehnike. — O. M. Širca popisuje Trsat in Loreto, prenos Marijine hišice in slavnosti, ki so bile letos v spomin te 600-letnice. Spis preveva živo versko prepričanje; jezik pa je precej trd in okoren. — "Rejenčeva osveta" je povest priznanega pisatelja Kersnika; pač najboljši pripovedni spis v let. "Kol.", dasi tudi on ne doseza drugih Kersnikovih spisov. — Jako prijetno in zanimivo pa je popisal prof. Vrhovec letošnji velikonočni potres v Ljubljani. Ta žalostni, osodni dogodek pač zasluži mesta v "Kol." v trajni spomin. — Povest "Malo potrpi-mo", sp. Štrukelj — odlikuje se po živem, humoristiškem pripovedovanju in dobrem risanju značajev; a njeno dejanje je vendar premalenkostno. — Običajni "razgled po kat. misijonih" završuje knjigo, v kateri je poleg spomenice nadvojv. Albrehta in Viljema še par pesnic. — Koledar krasé ilustracije, ki so vse izvedene prav dobro; nekatere so izvirne, nekatere iz drugih listov n. pr. "Dom in Svet" in uvrščene primerno v razlago in dopolnilo čtiva.

"Pod Lipo" je lepa, mladini namenjena knjiga. Prvi del obsega 30 pesnic, kot vzglavje vsaki je primerna podobica; drugi del povest "Griški gospod". Pesnice so krasne in milodoneče, povzete iz otroškega življenja, povest pa imenovali bi "dolgo pridigo", ker je čisto didaktične vsebine. S tem pa nočemo kratiti nikakor njene vrednosti, kakor sploh vsa knjižica ne izgubi ničesar na veljavi, ako se prizna, da njena vsebina ni povsem originalna. Ideja, podati naši mladini ta lepi dar, in njena izvršitev zasluži polno hvalo in pripoznanje. Zato moramo biti našemu dič-nemu pesniku Stritarju hvaležni. Želeli bi le, da tudi drugi priznani slov. pisatelji posnemajo njegov zgled in in sodejajo za "dr. sv. M." Potem ne bi trpela takega nedostatka na leposlovju, potem izdaval bi zopet lahko daljše povesti, ki so se toliko priljubile slov. narodu.

Želimo, da bi "Družbi sv. M." tudi nadalje vedno bolj pristopali novi — in ostali zvesti stari člani; da tudi še nadalje procvita tako lepo, kakor doslej. Omega.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Gledališki vlak v Zagreb se odpelje iz Ljubljane 8. dec. t. l., kakor poroča odbor v "Slov. Nar." Programu prebivanja v Zagrebu posnemamo: pozdrav na kolodvoru, skupni obed, ogled mesta, ob 6. zvečer slavnostna predstava v novem gledališču, zvečer komers, ob 11. odhod.

Šenjakobsko-trnovska ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je izdala poročilo o l. 1895. Podružnica je štela v tem letu 7 pokroviteljic, 16 ustanovnic in 170 letnic; dohodkov je imela 676-31 glđ.

Poleg vzorno točnega poročila blagajnice gč. T. Kadivčeve zanimiv je zlasti navdušeni referat tajnice gč. M. Maroutove. Dal Bog Slovincem mnogo tako marljivih in plodonosnih podružnic!

Dne 21. nov. se bile deželnozborske volitve na kmetih; latinizatorska, klerikalna stranka je pridobila vseh 16 sedežev. Torej, kjer je fundament narodov, je narodna stranka do cela propadla!

Primorsko. Drž. posl. dr. Gregorčič in tovariši so stavili v poslanski zbornici interpelacijo radi porotne obravnave v Gorici, pri kateri so obtoženec, tožitelj, sodnik in porotniki Slovenci, obravnava pa je izključno italijanska. Zares anomalija, katera, žal, ni jedina v tostranski polovini cesarstva.

Trst. Tu, kakor znano, je že več let „Obče delavsko izobraževalno, prava varujoče in podporno društvo“, ki je sosebno radi tega važno, da zbira delavce in njih prijatelje k skupnemu poučevanju o vsem tem, kar more duševno in gmotno boljšati položanje naših bolj preprostih ljudi. Med člani je bistrh glav, ki same razsojajo, kaj in koliko je pravega v naukih, ki jih jim vsiljujejo od socijalno-demokratske strani. Od predsednikovega vodstva je mnogo zavisno; sedaj je na čelu društvu Ljubomir Nehrony, znani učitelj primorskih Sokolov. Nadejamo se, da pod njim bode prospevalo društvo, a želimo tudi, da bi inteligencija Tržaška sodelovala pri plemenitih svrhah društva, člani pa naj bi marljivo dohajali k poučevanju.

Štajersko. Cesar je vzprejel štajerskega dež. posl. dr. Radaya v privatni avdijenci, v kateri sta se baje posvetovala o zopetnem vstopu slov. dež. posl. v štaj. dež. zbor. — Na utrakvistični gimnaziji v Celju niti do danes ni dovolilo ministerstvo vzporednice.

Slovenskim posojilnicam. Enketa, ki je bila pozvana, da pové svoje mnenje o reformi zadružnega zakona od l. 1873., je že završila svoja dela. V obče je bilo premalo strokovnjakov pozvanih, od Nemcev samo dva, od Čehov 1 in od Slovincov tudi 1. Ob času posvetoovanja češkega zastopnika dr. Kramarja ni bilo doma, in ni nič vedel o enketi. Od Slovincov pa ni bil prisoten drž. posl. Miha Vošnjak. To pa jako obžalujemo, ker so bila prevažna vprašanja na vrsti, in bi bil on mogel mnogokaj nasvetovati, kar je primerno za slovenske razmere. No, nadejemo se, da popravi zamudo, ko vlada predloži ves načrt o prestrojenju zadružnega zakona.

Na Dunaju se sedaj shajajo zastopniki nemške „Zadružne zaveze“ ter razpravljajo vsa vprašanja, katera je stavila vlada strokovnjakom. To pa priporočamo tudi načelnistvom slovenskih posojilnic; naj si skušajo pridobiti tiskana vprašanja, katera je stavila vlada enketi, in naj marljivo presojajo vsako točko. Vidi se iz vprašanj, da bi vlada rada omejila avtonomijo zadrug, torej tudi posojilnic. Neke točke, ako se sprejmejo, so prav nevarne, in bi nikakor ne bile na čast načelnistvom posojilnic, vrhu tega, da bi se skrčila avtonomija zadrugam. Vsi ti, ki se zanimajo za procvetanje slovenskih posojilnic, naj kar nemudoma delujejo nato, da se slovenski strokovnjaki in razumniki snidejo kjer si bodi, pa rezultate svojih razgovorov sporočé naravnost snovatelju slov. posojilnic, drž. posl. M. Vošnjaku. Naj gledajo pred vsem na to, kaj zahtevajo specijalno razmere slov. naroda. Novi zakon bi utegnil mnogokaj sprejeti, kar je morda primerno za Nemčijo ali tudi za nemške dežele v naši državi, nikakor pa ne našim razmeram z gospodarstvom, ki se razločuje od ekonomije drugih narodov in dežel. Reforma zadružnega

zakona bi utegnila svobodo krčiti tam, kjer je potrebna za razvoj naših posojilnic. Bodimo torej do časa na straži!

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. Kakor znano, razpustil je nižavstrij-ski namestnik Dunajski obč. svet, ker je volil županom v drugič dr. Luegerja.

Ta razpust bil je predmet interpelacij, katere so 16. t. m. stavili v državnem zboru posl. Hauck, Dipauli in Pattai. Vsi interpelanti zaznamovali so razpust nezakonitnim. Ministerski predsednik Badeni zagovarjal je zakonitost vladinega postopanja, češ, vlada je po mestnih statutih opravičena razpustiti obč. svet, hitro ko je prepričana, da se uprava občine ne nahaja v pravih rokah. Posl. Dipauli protestoval je proti temu, da korono vpletajo v strankarski boj, kar se je zgodilo s tem, da je vlada zopetno izvolitev dr. Luegerja smatrala kot dejanje, ki ni v soglasju z voljo korone. Dr. Pattai dokazoval je s pravnega stališča, da je vlada postopala protizakonito, ker je razpustila občinski svet, predno se je isti konstitoval, dalje, ker je v dekretu, s katerim sklicuje dež. nam. obč. svetovalec k volitvi župana, odrekala Luegerju pasivno volilno pravico, in ker dr. Luegerja v drugič ni predložila koroni v potrjenje.

V istem smislu, kakor Dipauli, govoril je tudi Mladoček dr. Kaizl. Pravosodni minister grof Gleispach opravičeval je vladni korak s tem, da obč. svet s tem ravno nasprotuje najvišjemu mnenju. V imenu Poljakov govoril je Zaleski, ki je izjavil, da bode poljski klub že radi tega glasoval proti nujnosti stavljenih predlogov, da se ne zavlečejo resne razprave v drž. zboru. Dr. Bareuther označil je razpust kot omejitev občinske samouprave in konstatoval, da je Dunaj žrtva Madjarov. Minister kmetijstva gr. Ledebur opominjal je Luegerja k ponižnosti; govoril je na to še posl. dr. Suess, potem pa je vstal dr. Lueger in protestoval proti govorici, da ga vodi sama častihlepnost. Odkril je vsemu parlamentu vpliv Madjarov, o katerem ne govore židovski listi. Povedal je, da mu je Badeni posredno predložil: „Dr. Lueger naj se umakne do zaključka ogerske razstave; županom naj obč. svet volí kakega manj kompromitovanega izmed se, Lueger pa naj opravlja posle prvega podžupana. Po zaključku razstave pa more figurant odstopiti, ker ni potem nobene zadržke več, da obč. uprava ne pride v roke dr. Luegerja“. Takim vplivom pa se dr. Lueger noče umakniti. Ovrget je dalje vsa dokazovanja nasprotnikov, protestoval proti žaljenju njegove osebe od strani ministrov in dvomu o lojalnosti antisemitov. Vsa njegovega govora začelo se je na galerijah odobravanje, radi česar je Chlumecky dal obe galeriji izprazniti. — Dr. Steinwender ugovarjal je dr. Mengerjevi trditvi, češ nemški nacionaleci podpirajo konfesionalno šolo, če so za Luegerja, ter priznal, da so pač za ločitev židovskih in krščanskih otrok v šoli. Nujnost predlogov bila je odklonjena.

Dipauli in tovariši, ki so podpirali njegovo interpelacijo, morali so izstopiti iz konserv. kluba, ker jim ta ni dovolil interpelacije. Tudi naši Slovenci niso hoteli Dipaulija podpirati, akoravno jih je ta spominjal, kako so ravno ti poslanci glasovali za Celjsko postavko. Hohenwartova poslušna četa razpada; morda jej pride na pomoč nepopoljšljiva garda raznih slovanskih oportunistov.

Ne le za poslance, temveč tudi za poslušalce na galerijah hočejo skrčiti svobodo, takó da bodo odslej velike sitnosti, da človek pride na galerije poslušat. To

vse se godi sedaj radi tega, ker ne ugaja nemški liberalni stranki, da prihajajo pristaši antisemitske stranke v drž. zbor.

Češko. Odvetniški kandidat v Brnu dr. Tresar prošil je, naj se mu dovoli priseči v češkem jeziku, kateri prošnji se ni ugodilo.

Rektor češke tehnike v Pragi govoril je o priiliki svoje inavguracije o potrebi učenja nemškega jezika za Čehe. Rekel je, da škodujejo svojemu narodu tisti, ki se ustavljajo uvedanju obligatnega učenja nemškega jezika v čeških šolah iz bojazni, da se na ta način ne odtuji narodu mladina. Češki tehniki ustrezajo le praktični potrebi, če se uče nemškega jezika, in pri tem vendar še lahko ostanejo v sren iskreni Čehi. — Čudno je le to, da rektor ne pozna za tehnike potrebe obveznega učenja tudi drugih svetovnih jezikov, katere lahko uganemo, ako poštevamo kraje, kje si iščejo slovanski tehniki zazluzka.

Hospitantinje obeh Praških vseučilišč obrnile so se s posebno peticijo na zbornico drž. poslancev, v katerej izražajo željo, da naj drž. zbor hitro ko mogoče reši žensko vprašanje v tem smislu, da se jim dovoli obisk filozofskega in medicinskega oddelka. Prosilke so abiturientke srednje šole društva „Minerva“ v Pragi in so prestale na ondornem akad. gimn. zrelostno preskušnjo.

Organ češke katoliške stranke „Čech“ odgovarja na vprašanje, kako stališče da zavzema katoliška stranka napram deželnozborskim volitvam, da stranka kot taka ne poseže v volilni boj, tudi ne bode priporočala svojih kandidatov, ampak da prepušča svojim pristašem glasovati za može katoliškega mišljenja ali se pa vzdržati volilnega prava. — Posl. Spindler razpravlja v „Podřipanu“ sostav bodočega češkega dež. zbora in zlasti položaj Mladočehov. V svojem izvajanju sodi, da pozicija Mladočehov je zavisna popolnoma od izida volitev v češkem konservativnem plemstvu. Misli, da vlada ne bode vplivala na volitve, ker hoče plemstvo za se pridobiti, izid sam pa smatra še popolnoma negotovim. — Urednik „Vyšehrada“, Klecanda, ki kandiduje na svojo roko proti mladočeskemu kandidatu dr. Černohorskemu, objavlja manifest, v katerem zahteva med drugim, da se pri izbiranju dež. poslancev ozira tudi na „male časnikarje“, ki so v to gotovo sposobni.

Dne 20. nov. so bile na Češkem deželnozborske volitve na kmetih in sicer za 79 sedežev, od katerih jih pripada 30 Nemcem. Mladočehi so bili postavili 49 kandidatov, izvoljenih jih je 46, 2 je priporila kmetska stranka, in 1 sedež je dobil Staročeh. Med Nemci so zmagali liberalci s 26, nemški nacionalci pa s 3 kandidati, 1 sedež dobi klerikalna stranka.

Galicija. Dne 15. t. m. vršil se je v Levovu shod zaupnih mož maloruskega naroda. Tega niso mogli prepovedati, in došli so udeležniki od vseh krajev, skupno okolo 600. Sklenili so resolucijo, v kateri razglašajo poslednje deželnozborske volitve nezakonitimi, in vsled tega ves dež. zbor nezakonitim; potem da odide deputacija k cesarju s prošnjo za razpuščenje dež. zbora in prirejenje novih volitev. To naj izvrši poseben odbor. Proti sta govorila le 2 udeležnika; vsi so soglašali, da zadnjo nadejo imajo v korono. Priporočali so tudi zasnovanje pol. društva, v katerem bi se nahajale vse ruske stranke. Za deputacijo so zbrali takoj 200 gld., in je dal jeden svečenik 100 gld.

Hrvatsko. Sodba nad Zagrebškimi demonstranti je izrečena, madjarski Židje imajo svoje zadoščenje. Čvrsti, naobraženi sinovi hrv. naroda pokoré se za svojo mladostno navdušenost. Zagovornik dr. Mazzura je završil

svoj zagovor s pomenljivimi besedami: „Vi, ki ste sedaj tukaj zatoženi, ostanite možje in navdušeni kot do sedaj — Bog Vas blagoslavi!“ Obravnava, za katero se je zanimal ves Zagreb, hrani v sebi toliko zanimivih momentov, da se sme imenovati med političnimi prvimi procesi, kar se jih je kedaj vršilo v Avstriji. Malokrat so še imeli sodniki pred seboj takó neustrašeno četo, kakor sedaj v Zagrebu, malokrat zatožence, ki bi manj prikrivali nagibe svojega postopanja in bezobzirneje kritikovali ustavo. Niti strogost sodnikov, niti zavest, da so njihovi zagovori tem pogubnejši zanje, čim bolj v istih dajajo izraza svojim narodnim čuvstvom, ni vplivala na njih solidarnost. Drug za drugim izjavljali so vedno isto: „Hoteli smo protestovati proti tiranstvu madjarskega naroda, proti krivični ustavi, in le tem krepkeje je zaorila pesem „liepa naša domovina“, ko so zatoženci izključeni od vseh obravnjav zapuščali sodno dvorano. Bil je to izraz prepričanja, proti kateremu so onemogle vse kazni, podoben klicu anarhista, ki v zadnjem momentu, predno mu guillotina odtrga glavo od telesa, še krepko zakliče „Vive l'anarchie!“

Rektor Zagrebskega vseučilišča g. Spevec prepoveduje v posebnem razglasu, da bi dijaki postajali na hodnikih vseuč. poslopja, tam pušili i t. d. Uže ton, v katerem je pisan omenjeni razglas, priča, da ima ta rektor o dijaškem ponosu in akademški svobodi pojme, kakoršnih niti najstroži gimnazijski ravnatelj nima o učencih svojega zavoda. — V soboto 16. t. m. proglasila se je obsodba onih dijakov, ki so o prihodu cesarjevem sežgali madjarsko zastavo. Izmed zatožencev oproščeni so samo 4; drugi so obsojeni od 2—6 mesecev; brata Frank obsojena sta na 4 mesece, demonstranti pred srbsko cerkvijo na 1 mesec, oz. 3 tedne. Več gospej, mater obsojenih dijakov hoče pod vodstvom gospe dr. Vidričeve izprostiti v avdiciji pri cesarju pomiloščenja.

V hrvatskem saboru vprašal je dr. Frank, kako je možno, da so nekatere relegovane dijaške policijski iztirali iz Zagreba. Imenoval je tako postopanje protizakonito, ker nedostaja kaznjivega dejanja; iztirati se more kdo le na podstavi sodb. Povdarjal je, da ni res, kar piše uradni list o nemoralnosti hrvatskih dijakov. Dokaz temu dogodki pri sodni obravnavi. Interpeloval je dalje vlado zaradi lastnoročnega pisma cesarjevega z dne 16. okt. Ban je odgovoril, da se je pasus o kaznivih dogodkih sprejel na njegovo prigovarjanje, in da prevzema odgovornost nase, oporekal je dalje, da je sploh kedaj tajil pravo opozicije, kritikovati pogodbo. Frank z odgovorom ni bil zadovoljen.

V hrv. saboru dokazoval je posl. Pliverić pravo ogerske zastave na hrv. teritoriju, češ grb in ne zastava sama izraža ogersko državno misel, gledé srbske zastave pa je rekel, naj jo isti poprej določijo na Karlovškem cerkvenem kongresu. Jakčin odklonil je proračun ter protestoval proti temu, da vlada samovoljno krči hrvatske gozde za ogersko razstavo.

V. S.

Bolgarsko. Kneginja povila je princa, ki dobi pri krstu ime Ciril. To je drugi sin Koburžanov.

Permanentna komisija v Sofiji, ki naj preiskuje dejanja Štefana Stambulova, izdala je obsežno poročilo. „Narodni Listy“ pa prinašajo več listin, o katerih uradnem značaju ni nobenega dvoma; te jasno kažejo brutalnost umorjenega tirana. Priobčeni dokumenti so večinoma brzogavi na različne okrajne predstojnike, v katerih jim Stambulov naroča vsako nasprotno gibanje udušiti s silo; ko bi pa nasprotniki grozili, iste vse postreliti — pa prav na tihem.

Rusija. „Vestnik Financov“ poroča o proračunu leta 1894. Rednih dohodkov je bilo 1.153.785.812 rub., razhodov pa 991.197.437 rub. Preostanek je torej znašal 163.944.255 rub. V ekstraordinariju je bilo dohodkov 78.929.374 rub., stroškov pa 163.014.851 rub., torej deficita 85.014.851 rub., torej preostaja po tem za l. 1894. še vedno 77.573.524 rub. Leto 1895. bode najbrže takisto ugodno, ker je bilo uže do konca julija 616 mil. dohodkov.

Novi minister notranjih del Goremykin prepoval je prodajanje posamičnih števil list „Ruskiya Vedomosti“, ker je ostro kritikoval delovanje Durnova, prejšnjega ministra notranjih del. „Grazhdanin“, katerega urednik je bil Meščerskiy, je nehal izhajati.

Ruska carica je minole dni povila veliko kneginjo, ki bode krščena na ime Olga. Car je izdal na narod manifest, sporočujoč mu ta veseli rodbinski dogodek in proseč Najvišega blagoslova za svojo obitelj in ljubljene ruski narod.

KNJIŽEVNOST.

V. Letopis slovenskih posojilnic 1894. Sestavil po naročilu načelstva „Zveze slov. posojilnic“ Ivan Lapajne, šolski ravnatelj v Krškem. Celje 1895. Izdalo in založilo načeistvo „Zveze slov. posojilnic“. V predgovoru kaže odbor „Z. sl. p.“ nato, da je ta Letopis pošteval bolj statistiko, nego poučno stvarino. To bi bilo tudi odveč, ker je izšla posebna Lapajnetova knjiga. Pisatelj nam pa pravi, da največ novih slov. posojilnic se opira na društvo „Zv. slov. p.“, in so ista pri sodelovanju „Zveze“ sprejela tudi njena pravila. Na Kranjskem so osnovali nekaj posojilnic, ki se imenujejo Raiffeisenove, katerih pravila pa so vendar največ posneta po pravilih „Zav. sl. p.“, zato jih smatra pisatelj takisto za „naše“ zavode. Letopis obseza zaglavja: Število, kraj, razširjenost, starost, uredba, zadrugi in visokot deležev; denarni promet; deleži; hranilne vloge; posojila; izposojila in lastni dolгови; gotovina in naloženi denarji; davek in pristojbine; upravni stroški; čisti dobiček in njegova poraba; zadrugi zakladi; opravilno poročilo sl. pos.; redni občni zbor sl. p.; račun društva „Zveze sl. pos.“ za l. 1894.; računski zaključek sl. pos. za l. 1894. — Pri vsakem zaglavju so tudi širše ali manjše opomnje pisateljeve. Tako delo potrebuje zares mnogo truda, a je hvaležno, ker je silno poučno.

„*Slovenské štvorspevy*“ Vydáva Turčiansko-Svato-Martinský Slovenský Spevokol. Usporiadajú: Ján Meličko, správca; Blažej Bulla, podsprávca. Sošit I. str. 24. C. 40 kr., po pošti 43 kr. S tem sešitom so začeli Slováci zbirati in tiskati doslej zložene četverspeve, ki imajo povsod tekst pod notami. V tem izdanju dobé mesto vse krasne skladbe priljubljenega Jana Kadavega. Vsak seš. stoji 40 kr. in obseza po 3 pole vel. 8. Naročnina se more pošiljati na adresu: „Tlača knihtlačiarsko-učastinárského spolku, Turč. Sv. Martin. (Ogersko).“

„*Slovenské spevy*“ Vydávajú pratelia slovenských spevov. Díel II. Sošit 8. Cena 50 kr., po pošti 55 kr. Od str. 201—240, št. 538 do 558. Tudi za to delo se

pošilja naročnina pod zgorej navedeno adresu. Drugi del je nadaljevanje I. dela, in oba dela bodeta 1 sama knjiga. Mi priporočamo slovanskim glasbenikom, skladateljem, pevcem to izdanje, ki obseza najlepše melodije slovaškega naroda. Tu, tu naj si iščejo skladatelji slovanski motivov za svoje umotvore, pevska društva pa pesmij, kakoršnih slišijo le malo.

Andreas Freih. von Čehovin, k. k. Artillerie-Hauptmann. Ein österreichischer Held. Biographische Skizze von Johann Leban, Oberlehrer in Vigaun ob Zirknitz bei Rakek in Krain. Pag. 60, 16°. Preis 1 K. (per Post 10 h. mehr). 1895. Im Selbstverlage. Janko Leban, ki se je uže pred leti bavil z raziskovanjem življenja slov. junaka Čehovina, podaje v tej čedno na dobrem papirju tiskani knjižici isti životopis tudi v nemškem jeziku. Spredej je tudi slika Čehovina. Gotovo, da pride ta životopis tudi med nemške čitatelje, katerim je prav za prav namenjen. Dijaki dobijo iztis po 40 kr., ako se naroče na več iztisov skupno.

Akad. društvo „Slovenija“ na Dunaju priredi v ponedeljek dne 25. t. m. svoj II. redni občni zbor. Lokal: Kastnerjeva restavracija „Zum Magistrat“. Začetek ob 8 h zvečer. Slovanski gosti dobro došli!

Zahvala. Velezaslužnemu g. prof. dr. Gregoriju Krek u, ki je kot predsednik in blagajnik podpiralne zaloge slovenskih vseučiliščnikov v Gradci 23 let neumorno deloval v prosep društva, izreka s tem odbor v imenu ubogih podpiranih dijakov najtoplejo zahvalo.

V Gradci, dne 20. listopada 1895.

Za odbor:

J. Tekavčič, t. č. predsednik M. Mencinger, t. č. tajnik.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju prejelo je poslednji čas raznih darov; tako su na Dunaju darovali: Gospa Marija dr. Primožičeva, prof. soproga 3 gld.; g. Jos. Stritar, c. k. prof. 10 gld.; g. Fran Lastavec, vzgojevatelj 5 gld.; g. dr. Karol Štrekelj, c. k. vseučilišni docent 3 gld.; g. dr. Matija Murko, c. in k. uradnik v ministerstvu zručajnih zadev i. t. d. 3 gld.; g. Adolf Sluga, gen. inspektor zav. družbe „Anker“ 3 gld.; g. Jakob Bratkovič, c. k. prof. v p. 3 gld.; g. dr. Janko Hočevar, not. kandidat 10 gld.; g. France Pečnik, magister c. k. bolnice ss. Elizabetink 3 gld. Iz Kamnika je poslal tamošnji rodoljub g. dr. Karol Schmidinger, c. kr. notar 13 gld., katere so darovali: g. dr. Karol Schmidinger 10 gld., g. Jos. Močnik, lekarnar in župan 2 gld.; g. Martin Novak, c. kr. poštar 1 gld. G. Anton Turnšek, župan i. t. d. v Marija Nazaretu v Savinjski dolini je potujoč v Prago po g. Jak. Paklu društvu podaril 5 gld. Iz Novega mesta je poslal g. Aleks. Šešek, pravnik na Dunaju 16 gld. 50 novč. Te su darovali: Vč. g. Ant. Jarc, bogoslovec 1 gld.; Andrej Krajec, duh. pomočnik v Šmihelu 1 gld.; gospica Ana Mayr, opravilnica 50 nč.; g. A. Povser ml., trgovec 1 gld.; g. K. Rosman, gostilničar 50 novč., g. Val. Oblak st., trgovec 50 novč., g. Rih. Dolenc, šol. vodja na Grmu 50 novč., g. dr. J. Gerdešič, predsednik c. kr. okr. sodišča 3 gld., g. dr. Karol Geštrin, c. kr. okr. sod. svetnik 1 gld., g. Ivan Trdina, profesor v p. 50 novč., g. Ivan Tomažič, c. k. poštni asistent 1 gld., g. Jos. Poula, kapelnik 1 gld., gospa Antonija Tuček, gostilničarka 50 novč., vč. g. Fr. Povše, kanonik 1 gld., g. Emil Rizzoli, c. kr. sodn. pristav 1 gld., g. Valentin Zavrl, učitelj v Stopičah 50 novč., vč. g. Anton Peterlin, župnik v Šmihelu 50 novč., g. A. Oblak ml., trgovec 50 novč., vč. g. Ladislav Hrovat, c. kr. profesor v p. 1 gld. Slednje jo daroval g. Emil Orožen, c. k. notar v Trebnjem 5 gld. Iskrena bodi hvala vsem poštovanim darovalkam in darovalcem. Dalje darove sprejema vč. g. dr. Fr. Sedej, c. in kr. dvorni kaplan, ravnatelj v Augustineju, Dunaj I., Augustinerstrasse 7, kot društveni blagajnik.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijakke za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.